

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే

॥ త్ర్యశీతితమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్ర్యశీతితమః సర్గః ॥

సీతావధం శ్రుత్వా శోకేన శ్రీరామస్య మూర్ఛా తమాశ్వాసయతో
లక్ష్మణస్య పౌరుషార్థముద్యమశ్చ

రాఘవశ్చాపి విపులం తం రాక్షసవనౌకసాం |

శ్రుత్వా సంగ్రామనిర్వోషం జాంబవంతమువాచ హ || 6.83.1 ||

సౌమ్య నూనం హనుమతా కృతం కర్మ సుదుష్కరం |

శ్రూయతే చ యథా భీమః సుమహానాయుధస్వనః || 6.83.2 ||

తద్ గచ్ఛ కురు సాహాయ్యం స్వబలేనాభిసంవృతః |

క్షిప్రమృక్షపతే తస్య కపిశ్రేష్ఠస్య యుధ్యతః || 6.83.3 ||

ఋక్షరాజస్తథేత్యుక్త్వా స్వేనానీకేన సంవృతః |

ఆగచ్ఛత్ పశ్చిమం ద్వారం హనూమాన్ యత్ర వానరః || 6.83.4 ||

అథాయాంతం హనూమంతం దదర్శుర్జపతిస్తదా |

వానరైః కృతసంగ్రామైః శ్వసద్భిరభిసంవృతం || 6.83.5 ||

దృష్ట్వా పథి హనూమాంశ్చ తదృక్షబలముద్యతం |

నీలమేఘనిభం భీమం సన్నివార్య న్యవర్తత || 6.83.6 ||

స తేన సహ సైన్యేన సన్నికర్షం మహాయశాః |

శీఘ్రమాగమ్య రామాయ దుఃఖితో వాక్యమబ్రవీత్ || 6.83.7 ||

సమరే యుధ్యమానానామస్మాకం ప్రేక్షతాం చ సః |
జఘాన రుదతీం సీతామింద్రజిద్ రావణాత్మజః || 6.83.8 ||

ఉద్భ్రాంతచిత్తస్తాం దృష్ట్వా విషణ్ణోఽహమరిందమ |
తదహం భవతో వృత్తం విజ్ఞాపయితుమాగతః || 6.83.9 ||

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా రాఘవః శోకమూర్చ్ఛితః |
నిపపాత తదా భూమౌ చిన్నమూల ఇవ ద్రుమః || 6.83.10 ||

తం భూమౌ దేవసంకాశం పతితం దృశ్య రాఘవం |
అభిపేతుః సముత్పత్య సర్వతః కపిసత్తమాః || 6.83.11 ||

ఆసించన్ సలిలైశ్చైనం పద్మోత్పలసుగంధిభిః |
ప్రదహంతమసంహార్యం సహసాగ్నిమివోత్థితం || 6.83.12 ||

తం లక్ష్మణోఽథ బాహుభ్యాం పరిష్వజ్య సుదుఃఖితః |
ఉవాచ రామమస్వస్థం వాక్యం హేత్వర్థసంయుతం || 6.83.13 ||

శుభే వర్తని తిష్ఠంతం త్వామార్య విజితేంద్రియం |
అనర్థేభ్యో న శక్నోతి త్రాతుం ధర్మో నిరర్థకః || 6.83.14 ||

భూతానాం స్థావరాణాం చ జంగమానాం చ దర్శనం |
యథాస్తి న తథా ధర్మస్తేన నాస్తీతి మే మతిః || 6.83.15 ||

యథైవ స్థావరం వ్యక్తం జంగమం చ తథావిధం |
నాయమర్థస్తథా యుక్తస్త్యద్విధో న విపద్యతే || 6.83.16 ||

యద్యధర్మో భవేద్ భూతో రావణో నరకం వ్రజేత్ |
భవాంశ్చ ధర్మసంయుక్తో నైవ వ్యసనమాఘ్నుయాత్ || 6.83.17 ||

తస్య చ వ్యసనాభావాద్ వ్యసనం చాగతే త్వయి |
ధర్మో భవత్యధర్మశ్చ పరస్పరవిరోధినౌ || 6.83.18 ||

ధర్మేణోపలభేద్ ధర్మమధర్మం చాప్యధర్మతః |
యద్యధర్మేణ యుజ్యేయుర్యేష్వధర్మః ప్రతిష్ఠితః || 6.83.19 ||

న ధర్మేణ వియుజ్యేరన్నాధర్మరుచయో జనాః |
ధర్మేణాచరతాం తేషాం తథా ధర్మఫలం భవేత్ || 6.83.20 ||

యస్మాదర్థా వివర్ధంతే యేష్వధర్మః ప్రతిష్ఠితః |
క్లిశ్యంతే ధర్మశీలాశ్చ తస్మాదేతౌ నిరర్థకౌ || 6.83.21 ||

వధ్యంతే పాపకర్మాణో యద్యధర్మేణ రాఘవ |
వధకర్మహతోఽధర్మః స హతః కం వధిష్యతి || 6.83.22 ||

అథవా విహితేనాయం హన్యతే హంతి చాపరం |
విధిః స లిప్యతే తేన న స పాపేన కర్మణా || 6.83.23 ||

అదృష్టప్రతికారేణ అవ్యక్తేనాసతా సతా |
కథం శక్యం పరం ప్రాప్తం ధర్మేణారివికర్షణ || 6.83.24 ||

యది సత్ స్యాత్ సతాం ముఖ్య నాసత్ స్యాత్ తవ కించన |
త్వయా యదీదృశం ప్రాప్తం తస్మాత్ తన్నోపపద్యతే || 6.83.25 ||

అథవా దుర్బలః క్లిబో బలం ధర్మోఽనువర్తతే |
దుర్బలో హృతమర్యాదో న సేవ్య ఇతి మే మతిః || 6.83.26 ||

బలస్య యది చేద్ ధర్మో గుణభూతః పరాక్రమైః |
ధర్మముత్సృజ్య వర్తస్వ యథా ధర్మే తథా బలే || 6.83.27 ||

అథ చేత్ సత్యవచనం ధర్మః కిల పరంతప |
అన్యతం త్వయ్యకరణే కిం న బద్ధస్త్యయా వినా || 6.83.28 ||

యది ధర్మో భవేద్ భూత అధర్మో వా పరంతప |
న స్మ హత్వా మునిం వజ్రీ కుర్యాదిజ్ఞాం శతక్రతుః || 6.83.29 ||

అధర్మసంశ్రితో ధర్మో వినాశయతి రాఘవ |
సర్వమేతద్ యథాకామం కాకుత్స్థ కురుతే నరః || 6.83.30 ||

మమ చేదం మతం తాత ధర్మోఽయమితి రాఘవ |
ధర్మమూలం త్వయా చిన్నం రాజ్యముత్స్పృజతా తదా || 6.83.31 ||

అర్థేభ్యోఽథ ప్రవృద్ధేభ్యః సంవృత్తేభ్యస్తతస్తతః |
క్రియాః సర్వాః ప్రవర్తంతే పర్వతేభ్య ఇవాపగాః || 6.83.32 ||

అర్థేన హి విముక్తస్య పురుషస్యాల్పచేతసః |
విచ్ఛిద్యంతే క్రియాః సర్వా గ్రీష్మే కుసరితో యథా || 6.83.33 ||

సోఽయమర్థం పరిత్యజ్య సుఖకామః సుఖైధితః |
పాపమాచరతే కర్తుం తదా దోషః ప్రవర్తతే || 6.83.34 ||

యస్యార్థాస్తస్య మిత్రాణి యస్యార్థాస్తస్య బాంధవాః |
యస్యార్థాః స పుమాన్ లోకే యస్యార్థాః స చ పండితః || 6.83.35 ||

యస్యార్థాః స చ విక్రాంతో యస్యార్థాః స చ బుద్ధిమాన్ |
యస్యార్థాః స మహాభాగో యస్యార్థాః స గుణాధికః || 6.83.36 ||

అర్థస్యైతే పరిత్యాగే దోషాః ప్రవ్యాహృతా మయా |
రాజ్యముత్స్పృజతా ధీర యేన బుద్ధిస్త్వయా కృతా || 6.83.37 ||

యస్యార్థా ధర్మకామార్థాస్తస్య సర్వం ప్రదక్షిణం |
అధనేనార్థకామేన నార్థః శక్యో విచిన్వతా || 6.83.38 ||

హర్షః కామశ్చ దర్పశ్చ ధర్మః క్రోధః శమో దమః |
అర్థాదేతాని సర్వాణి ప్రవర్తంతే నరాధిప || 6.83.39 ||

యేషాం నశ్యత్యయం లోకశ్చరతాం ధర్మచారిణాం |
తేఽర్థాస్త్వయి న దృశ్యంతే దుర్దినేషు యథా గ్రహాః || 6.83.40 ||

త్వయి ప్రవ్రజితే వీర గురోశ్చ వచనే స్థితే |
రక్షసాపహృతా భార్యా ప్రాణైః ప్రియతరా తవ || 6.83.41 ||

తదద్య విపులం వీర దుఃఖమింద్రజితా కృతం |
కర్మణా వ్యపనేష్యామి తస్మాదుత్తిష్ట రాఘవ || 6.83.42 ||

ఉత్తిష్ట నరశార్దూల దీర్ఘబాహో ధృతవ్రత |
కిమాత్మానం మహాత్మానమాత్మానం నావబుధ్యసే || 6.83.43 ||

అయమనఘ తవోదితః ప్రియార్థం
జనకసుతానిధనం నిరీక్ష్య రుష్టః |
సరథగజహయాం సరాక్షసేంద్రాం
భృశమిషుభిర్వినిపాతయామి లంకాం || 6.83.44 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే త్ర్యశీతితమః సర్గః ||